

mint nyugati oldalán markánsan jelenik meg. A sánc legnagyobb magassága az árok aljához mérten kb. 2 m. A vár keleti oldalát a meredek domboldal alkotja, itt sáncot már nem építettek. A vár középpontjától délre gödröket találtam, bennük habarcsos törmelék volt.

PUSZTAI TAMÁS

131. Ják, Bencés apátság

(Vas megye) Á

2002. július 1. és szeptember 5. között folytattuk a feltárást a Szent György tiszteletére szentelt bencés apátság templom környékén. Először a Ny-i részen dolgoztunk, majd a K-i oldalon, a sekrestye környékén.

Ebben az évben 176 sírt tártunk fel, ezzel az összes feltárt sírok száma 851-re emelkedett. Az idén feltárt sírok közül kiemelkedik a 838. sír, amelyben a korai típusú S-végű hajkarikák mellett a csontváz bal lábánál lócsontot találtunk. Ez még jobban megerősíti a leletanyag alapján felállított keltezésünket, miszerint a jáki templomdombon a 10. század elején kezdődött a temetkezés. Több olyan sírt is találtunk mind a Ny-i, mind a K-i részen, amelyre ráépült a 13. századi bencés kolostorfal. A későbbi sírok közül kiemelkedik egy kislány sírja. Őt a 17. században temették el, édesanyja díszes pártájával, amely gránátkövekkel ékesített és virágokkal, tollakkal díszített volt, pontosan olyan módon ahogyan Apor Péter az 1736-ban megjelent „Metamorphosis Transylvaniae” című munkájában a fiatal lányok temetési módjáról leírta.

A Ny-i részen az E7. szelvényben megtaláltuk a kolostor Ny-i szárnyának ÉNy-i sarkát, majd az ettől D-re nyitott szelvények K-i tanufalánál folyamatosan felmérhető volt a Ny-i kolostorszárny Ny-i fala, amely D-en a templomkertet övező falig volt követhető. A kolostorfal itt is agyagba rakott téglákból készült, esetenként a téglák helyett keskeny felsőcsatári követ alkalmaztak. A B9. és a B10. szelvények É-i részén a D-i kolostorszárny É-i falának részletei kerültek elő.

A K-i részen a káptalantermet kerestük. Meglepetésre itt a kolostorudvarból induló téglából kiépített vízvezetékrendszert találtunk, amely a sekrestyétől D-re eső helyiségbe vezet és ott víztároló céljából kiszélesedik a padlószint alatt. E helyiség DNY-i sarkában sütőkemence alapjait lehetett megfigyelni a fal kiszélesedésében. Ha ehhez hozzávesszük, hogy a D12. szelvényben egy 13. században épített pincét tártunk fel, közel a templom D-i kapujához, akkor meg kell állapítanunk, hogy Jákon a K-i kolostorszárny templomhoz – illetve itt a sekrestyéhez – csatlakozó helyisége nem a káptalanterem volt, hanem feltehetően a konyha. Ez teljesen szokatlan elrendezés egy 13. századi monostornál. A pince É-i részét 2001-ben megtaláltuk az E12. szelvényben, és a kerengő ÉK-i sarkának véltük, elhelyezkedése miatt. A pincétől D-re falazott sírok rendszerét találtuk. Ezek a 13. századi sírok a szerzetesek nyughelyül szolgáltak.

Megállapíthatjuk, hogy Jákon is megvolt a kolostor-négyszög, tehát Ny-i, D-i és K-i szárny vette közre a kolostorudvart. További kutatást igényel a K-i kolostorszárny, amelynek eddig csak egy helyisége került feltárára.

VALTER ILONA – P. HAJMÁSI ERIKA

132. Jánosháza, Temető-dűlő

(Vas megye) Kk

2002. március 13-án a Boba–Jánosháza vasúti nyomvonalkorrekció által érintett területet vizsgáltuk terepbejárásán.

A dűlőben, szántott talajon késő középkori kerámiát gyűjtöttünk. A leletek mintegy 6 ha területen kerültek elő.

Munkatársak: Derdák Ferenc geodéta, Pap Ildikó Katalin régész, Szilasi Attila Botond régésztechnikus, Pungor Péter gépkocsivezető.

KISS PÉTER – FARKAS CSILLA

133. Kajdacs határa

(Tolna megye) Kő

Hosszú-sziget-dűlő: Valószínűleg így hívják ma a Csorba Csaba által Hatszáz-as-dűlőként (WMMM Rég. Ad. 267-81.), Horváth Jolán által Hegyes-dűlőként (uo. 151-74.) és az itt feltárást végző Rosner Gyula által Sárvíz-partként (RégFüz I. 44/1992/65) megjelölt középkori falu- és templomhelyet, amelyet a különböző leírások alapján a Sárvíz-menti Hosszú-sziget-dűlőbe lokalizáltam. Itt a kukorica miatt nem lehetett kutatni, néhány középkori cserép azonban sejteti, hogy a közelben kereshető a lelőhely.

Kiskajdacs, Templomdomb: Bejártam az Ódor János Gábor által 1994-ben azonosított középkori falu- és templomhelyet (WMMM Rég. Ad. 524-95). A vasúttól Ny-ra fekvő domb ÉK-i sarkában, közvetlenül a vasút mellett, igen nagy, kb. 50×40 m nagyságú területen, rengeteg, nagy mészkővel és kisebb téglákkal, sok embercsonttal borított részen található a templom maradványai.

K. NÉMETH ANDRÁS

134. Kaposfő, Barátok-dombja

(Somogy megye) R, B, Kk

A lelőhely a Kaposfő és Kaposmérő közötti területen található, a Kapos É-i oldalán, átvágja K–Ny-i irányban a Kaposvár–Nagykanizsai út. A Kaposvárt elkerülő 61. sz. út nyomvonala átmegy a Barátok-dombja nevű emelkedésen, annak Ny-i szélén. K-i oldalán a Czingető-patak határolja (31. számú lelőhely).

A feltárás 2002. március 8. és július 6. között tartott, feltártunk 1292 objektumot, 13 724 m²-nyi területen.

A nyomvonal É-i végén K–Ny-i irányú árkok vágják át a területet, leletanyagot nem tartalmaztak, koruk bi-

zonytalan. Dél felé haladva újkori lóistállók alapfalainak árkai helyezkednek el. Elszórtan őskori gödörobjektumok kerültek feltárássra, bronzkori kerámiaanyagot tartalmaztak. Kevés objektumban rézkori kerámiaanyag került elő. A dombtetőn a középkori objektumok felett újkori tanyaházak, építmények, állatok szálláshelyei nyomai helyezkedtek el (18–19. század). Egy középkori település szélét érinti a nyomvonal, elsősorban árkok, gödörobjektumok, szabadban lévő kemencék, cölöpös építmények kerültek feltárássra. (Az általunk feltárt résztől K-re, a Czingető-patak melletti homokbányában G. Sándor Mária 11–16. századi temető 33 sírját tárta fel, S-végű hajkarikás, I. András érmés korai sírkat is. Lásd: RRM.A. IV/28/3-5, MNM A. 443. K.V.).

A középkorban a 13. századtól itt falu állhatott, a késő középkorban elpusztult, a 17–18. században pusztává lett. A területet az 1700-as években herceg Esterházy Pál kapta meg. A középkori gödörobjektumok nagy mennyiségű kerámiaanyagot, állatcsontot (szarvasmarhát, kecskét), valamint fémanyagot (kulcsok, vaskések, vasszerszámok, ládikaveretek stb.) tartalmaztak. A kerámiaanyag 13. századi, jellemző hullámvonalas, körbefutó csigavonalas, bepecsételt fogaskerék mintával díszített konyhaedények töredékei, valamint fenékbélyeges darabok.

Munkatársak: Molnár István, Molnár László asszisztens, Kálmán Béla, Forgács László, Molnár Mónika rajzoló.

BÁRDOS EDITH – SIPOS CARMEN

135. Kaposmérő, Czingető-tető (Somogy megye) R, B, Kö

A Kaposvárt elkerülő 61. sz. út nyomvonalába eső, 30. számú lelőhely a Czingető-patak ÉK-i oldalán található, az úgynevezett Czingető-tetőn. A feltárás 2002. május 10. és június 31. között tartott. A feltárt terület nagysága: 7500 m², az objektumok száma: 52. A mintegy 600 m hosszú kutatóárokcal átvágott dombhát tetején egy erőteljesen lepusztult őskori lelőhelyet találtunk, a közepén 3, a vasút közelében egy őskori gödörobjektumot tártunk fel.

A tetőn feltárássra került egy rézkori körárok nyomvonalba beleeső része (Balaton-Lasinja kultúra). A körárok uralja a terepet, amelyen a bronzkorban is megtelepedett az ember.

Bronzkori település gödörobjektumai, valamint egy ÉNy-DK-i irányú árokba betemetett csontvázas temetkezések kerültek feltárássra. (Kettős, hármas, nyújtottan fekvő csontvázas sírok, valamint zsugorított halottak csontvázzai). Feltehetően bronzkori sírok, melléklet nélküliek. A nyomvonal Ny-i szélén egy középkori gödörobjektum került elő, gazdag kerámiaanyaggal (14–15. század).

Munkatársak: Molnár László asszisztens, Kálmán Béla, Molnár Mónika, Forgács László rajzoló.

BÁRDOS EDITH – SIPOS CARMEN

136. Kaposújlak, 61-es elkerülő út, 25. számú lelőhely (Somogy megye) U, R, Á

A nyomvonal K-Ny-i irányban vágja át a tetőn elhelyezkedő őskori lelőhelyet (neolitikum, lengyeli kultúra; rézkor, Balaton-Lasinja kultúra). A lelőhely centruma a nyomvonaltól É-ra helyezkedik el, É-i szélén kevés középkori gödörobjektumot találtunk (13. század).

2002. július 16. és augusztus 16. között 5626,8 m² területen 182 objektumot tártunk fel.

A dombtetőn egy nagyméretű körárok részleteit tártunk fel. Kevés leletanyagot tartalmazott (8. sz. objektum, Balaton-Lasinja kultúra). A körárok É-i íve erőteljesen lekopott, mélysége mindössze 20 cm.

A feltárt gödörobjektumok nagy százaléka lengyeli kultúrába tartozó kerámiaanyagot tartalmazott (pl. 102. sz. objektum). (Bütyökdíszes, vörösfestéses, csótalpas talak töredékei, úgynevezett csőrös fülek, lecsiszolt töredékes felülettel, feltehetően másodlagosan, esetleg besimítóként használták.) Az egyik erősen lepusztult lengyeli gödörobjektum fenékrészén fekete idolféj került elő (63. sz. objektum).

Munkatársak: Forgács László, Molnár Mónika rajzoló, Molnár László asszisztens.

BÁRDOS EDITH – SIPOS CARMEN

137. Kaposújlak, 61-es elkerülő út, 27-28. számú lelőhely

(Somogy megye) R, Ró, Á

A 27–28. számú lelőhelyek Kaposújlaktól É-ra, a falu ÉK-i utcájának végétől NyÉNy-ra 400 m-re, a reptérre vezető bekötőúttól Ny-ra található, egy É-D-i irányú domb Ny-i lejtőjén, amely a Hetesi-árok nevű vízfolyásra meredeken fut le. A vízfolyás ezen szakaszát halastóvá alakították át.

A területen 1999 decemberében végzett terepbejárás során két lelőhelyet állapítottunk meg egymás közelében, a domb alján és lejtőjén római és Árpád-kori, valamint ettől K-re őskori kerámiát gyűjtöttünk kisebb számban. A megelőző feltárás során 2002. március 14. és május 14. között a 126,3 és 126,7 km-szelvények között 14 050 m²-t tártunk fel. Megállapítottuk, hogy a 27. és 28. lelőhelyek összetartoznak, ezért a továbbiakban a 27. lelőhely elnevezést használjuk.

Összesen 81 objektumot tártunk fel, amelyek ÉK-DNy-i irányban húzódtak, a feltárt terület K-i felében elszórtan helyezkedtek el, míg Ny-on, a domb aljánál már megszűntek. Ezért itt nem is tártunk fel a nyomvonal egyébként kiszélesedő szakaszát.

Az objektumok döntő többsége a középső rézkor második felére datálható úgynevezett tűzdelt barázdás kerámia (Furchenstich Keramik) időszakából származik. Különböző gödrökből, két kemencéből és egy keskeny árokszakaszról álló telepmaradvány mellett feltártunk három csontvázas sírt is, amelyek a telep, illetve a lelőhely Ny-i végében, a domb hajlatának kö-